(א)תניא בהדיא [ו]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע״א [א]מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק [ב]רבינא אמר לעולם מתני׳ ר״ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור״ש היא [ג]דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר [ד]ר״ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב״ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע״ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א״כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר׳ יהודה ר״מ אומר בבינונית אמר ר״ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית [ה]שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא [ו]דבר אחר [ב]אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ״ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת״ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא [ח]תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס״ד אמינא [ט]משום חינא אקילו רבנן גבה קמ״ל אמר רבא ת״ש ר״מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר״מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת״ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה [י]איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד

קבלן

תניא בהדיא. דלרבי עקיבא בדמזיק שיימינן: ורבי שמעון היא. מתני׳ דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא אמרה: דדריש. נמי בעלמא טעמא דקרא בבבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: מפני תיקון העולם. כדקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו׳: גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי: יוצאה לרצונה כו׳. על כרחה בעל מגרשה: מאי דבר אחר. היכי הוית טעמא לכתובה למישקל בזיבורית: וכ״ת. כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: אפשר דמשהי לה. ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אשהי מדעתיה גירשה: אלא מיתמי. כגון כתובת אלמנה: משום חינא. שיהו אנשים נושאין חן בעיני הנשים וינשאו להם: ממאן. קאמר כל הני דמתני׳: אילימא מיתמי. נזקין היכא דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: כגון שנעשה ערב כו׳. לעולם כתובה מיניה דידיה בבינונית וכולה מתני׳ בערב קמיירי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומת ואתו וגבו מן הערב והכא ודאי אע״ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דייה והאי כי דייה: נזקין וחוב. דדייהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן אינה באה כלועקים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחיים והיו לו נכסים: ממאן גביא. אם היו לו לבן נכסים: איהו נמי. ערב: לא משתעבד. לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך(ל): בקבלן. שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו: הניחא למ״ד. בב״ב בגט פשוט(מ): אית ליה נכסי ללוה. בשעת הלואה דליכא למימר עלייהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: משתעבד. ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: מאי איכא למימר. הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן (נ)המלוה את חבירו ע״י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לא יתבע מן הערב תחילה: כדהוו. נכסים לבן בשעת מלוה: ואשתדוף. השתא: לגבי בריה. בשביל בנו: דברי הכל לא משתעבד. חדא דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי חסרה שלא הוציאה כלום משלה:

קבלן

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא. לא פליגי אלא היכא דליכא נפקותא כגון גבי חובל (א) בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה״נ משום האי טעמא שיימינן בדמזיק: וכי תימא כי היכי דכי מפיק כו׳. פי׳ בקונטרס משום מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא ונראה לפרש דה״ק דלא תימא על כרחך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ליתא דחיישינן לחינא מדלא תקינו ליה רבנן כתובה מינה אם הקניטתו עד שגירשה: משום חינא. פירש בקונטרס שיהיו האנשים נושאים חן בעיני הנשים וינשאו להם וקשה דבפרק הכותב (כתובות דף פד.) תנן ר׳ עקיבא אומר ינתנו לכושל שבהם והיכא דמפרש בגמ׳ לכתובת אשה משום חינא ולפירוש הקונטרס לא הוה ליה למיקריה כושל דאדרבה האיש כושל שצריך למצוא חן בעיני האשה ובפרק נערה (שם דף נג:) ובפ״ק דקדושין (דף ל:) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה תמצא בעל ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ונראה כפר״ח דפירש משום חינא שיהו הכל קופצין עליה לישאנה והכי איתא בהדיא בירושל׳ דפירקין(ו): ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כו׳. הכא לא שייך לשנויי כדלעיל כתובת אשה איצטריכא ליה והוא הדין כל מילי דהא קתני נזקין בעידית ואית ספרים דגרסי הכי אילימא מיתמי והתנן אין נפרעין כו׳ ופריך אנזקין ובעל חוב: בקבלן. פי׳ בקונטרס שהתפיסה בנו מטלטלין בכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו וקשה דאמרינן בגט פשוט (ב״ב דף קעד.) דהיכא דנשא ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה אף על גב דמשמע התם דבלשון תליא מילתא שמא תרוייהו בעינן: אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד כו׳. והכא מיירי בדלית ליה דאי אית ליה נזקין * אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומין דאפילו מיירי בקטנים דלא מצי ערב לאישתעויי דינא בהדייהו מ״מ לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית כיון דאית ליה נכסי ליתמי ובקונטרס פי׳ דהכא בדלית ליה דאי אית ליה הא קי״ל בגט פשוט (שם דף קעג.) המלוה חבירו על ידי ערב אין נפרעים מן הערב תחילה וקשה דהכא איירי בקבלן:

מלוה

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ פ״א מהל׳ נזקי ממון הל׳ ג ופ״ח הלכה י סמג עשין סו טוש״ע ח״מ סימן שפט סעי׳ ג וסי׳ תיט סעי׳ א:
יב ב מיי׳ פ״א מהל׳ גירושין הל׳ א סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעיף ו:

◆

תוספות רי״ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בורית: תניא א״ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב״ד יורדים לנכסיי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ומפני מה אמרו חכמים ב״ח בבינונית כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א״כ אתה נועל דלת בפני לוין: ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: וכתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית: אמר רבינא ת״ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס״ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד:

מסורת הש״ס

א) ב״ק ז. נט:, ב) [מתחילת הסוגיא עד כאן היא סוגיא בב״ק ו: ז.], ג) [קדושין סח: וש״נ], ד) [גי׳ הרי״ף והרא״ש ר״ש בן אלעזר אבל בשאלתות פ׳ משפטים סימן סב איתא א״ר שמעון מפני וכו׳ וכל״ל], ה) [יבמות קיג. כתובות פו.], ו) יבמות קיג:, ז) [לעיל מח: וש״נ], ח) לעיל לה. וש״נ, ט) ב״ב קעד: ערכין כג:, י) [ב״ק סב.], כ) [דף ג.], ל) [דף קעד:], מ) ב״ב קעג., נ) [וע״ע תוס׳ כתובות פד. ד״ה לכתובת].

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

◆

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה אלא למ״ד כו׳ אמאי בעידית כיון כו׳. ע׳ ב״ב דף מו ע״א תד״ה קבלן:

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ור׳ שמעון וכו׳ גבי חובל נ״ב ב״מ דף קטו:

◆

מוסף רש״י

תניא בהדיא. דמן העידית דקאמר ר״ע אמזיק קאי (ב״ק ז.). משום חינא. שיהא חן האנשים בעיני הנשים לינשא להם (לעיל לה.) שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן שלא תדאגנה להפסיד כתובתן (כתובות פד. ובעי״ז שם צז:). ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. דמצוה קא עביד אוונס ולא מידי מחסר לה דהא לה יהיבי זוזי (ערכין כג:).